

Tihomir Rajčić u članku *Srpski nacionalni pokret u Dalmaciji u 19. st.* (341-361) prikazuje proces osamostaljenja srpskoga nacionalnog pokreta u austrijskoj Dalmaciji. Oslanja se na politički, društveni i ideološki okvir na temelju kojeg razmatra položaj Srpske stranke u okvirima tadašnje politike u Dalmaciji te utjecaj gimnazijalaca iz zadarskog pravoslavnog sjemeništa na podršku takvoj politici.

Sljedeća su dva članka kategorizirana kao pregledni radovi. Prvi je rad Tončija Šitina naslovljen *Utapanje Saveza zemljoradnika u Dalmaciji u HRSS nakon 1923. godine* (363-380) u kojemu se na osnovi literature i dostupnih arhivskih izvora razmatra pojava, djelovanje i utjecaj toga saveza u razdoblju nakon stvaranja Kraljevine SHS. Osobitu pozornost Šitin je usmjerio stranačkim sukobima u Savezu zemljoradnika u Dalmaciji te uklapanjem članstva stranke u Radićevu stranku. Iznosi obilježja privredne i socijalne strukture Dalmacije u Kraljevini SHS (u kojoj je više od 80% stanovništva živjelo od poljoprivrede) te razloge i načine uključivanja težaka u politički život nakon 1918. godine.

Drugi je pregledni rad *Vrsi uoči Drugoga svjetskog rata* (381-392) Marijana Diklića u kojemu se govori o povijesti nastanka sela Vrsi, njegovu geografskom položaju i demografskoj slici te o društvenoj, gospodarskoj i političkoj situaciji ninske općine tridesetih godina 20. st. Diklić također objašnjava i razloge nastanka dviju političkih stranaka u Vrsima uoči Drugoga svjetskog rata, Hrvatske seljačke stranke i Jugoslavenske radikalne zajednice, prikazujući tijek njihova razvoja preko lokalnih izbora.

U nastavku sveska nalaze se recenzije, ocjene i prikazi više monografija, zbornika i časopisa (393-431).

Božena Glavan

Povijesni prilozi. Časopis Hrvatskog instituta za povijest, god. 24., br. 28 i 29, Zagreb 2005., str. 226

U dvadeset i četvrtom godištu časopisa Hrvatskog instituta za povijest *Povijesni prilozi*, objavljena su dva broja (28 i 29). Prvi od njih donosi niz novijih historiografskih ostvarenja: devet rasprava i nekoliko prikaza i recenzija nedavno objavljenih knjiga i časopisa.

Prvi članak, *Ugarsko Kraljevstvo i Hrvatska u srednjem vijeku (7-22)*, autorice Márte Font, želi dati pregled stajališta mađarske historiografije o srednjovjekovnoj državnoj tvorbi Mađara i Hrvata do mijenjanja postojećeg sustava 1526. g.

U članku *Gospodarska topografija Trogira u srednjem vijeku (23-44)*, Irena Benyovsky analizira gospodarsku podjelu gradskog prostora srednjovjekovnog Trogira s naglaskom na glavna žarišta ekonomskih kretanja – glavni trg, glavne gradske ulice i gradsku luku.

Duhovne osobe iz grada Bara u Mlecima (15. – 17. st.) (45-70) rad je Lovorke Čoralić koji opisuje središnje sastavnice u životu barskih duhovnih osoba u Veneciji. Autorica najprije iznosi postojeće historiografske spoznaje, a zatim i vlastita saznanja na temelju izvorne građe iz Državnog arhiva u Mlecima.

U radu *Barski patricijski rod Borisi u prošlosti: Jadran, Evropa, Mediteran (71-106)* Savo Marković prati obitelj Borisi u različitim aspektima od 14. st. do modernog doba. Istraživanje se temelji na građi iz Istorijskog arhiva Kotora, Državnog arhiva u Veneciji te na dosadašnjim historiografskim saznanjima.

U idućem članku, *Biskup Nikola Modruški o vlaškom knezu Vladu III. Drakuli-Tepešu te o podrijetlu i jeziku Rumunja (107-134)*, autorica Castilia Manea Grgin, prvi put u hrvatskoj histo-

riografiji analizira informacije koje je o vlaškom knezu Vladu III. Drakuli – Tepešu te o latinskom podrijetlu i jeziku Rumunja iznio hrvatski humanist Nikola Modruški. Analizirani podatci smještaju se u kontekst tadašnjih društvenopolitičkih prilika.

U radu *Kad i u kojim povijesnim okolnostima Murterini i Betinjani dolaze na Kornate?* (135-152) Kristijan Juran istražuje vlasničko-pravne odnose na Kornatima, njihovu gospodarsku strukturu te socijalni i demografski razvoj kako bi odgovorio na pitanje postavljeno u naslovu. Problem stavlja u nešto širi prostorno-vremenski okvir.

Slaven Bertoša autor je članka *Migracijsko povezivanje šireg Rovinjskog područja i Pule: doseljenici iz Rovinjskih sela u pulskim matičnim knjigama od 17. do 19. st.* (153-160). Autor demografske podatke analizira na temelju pulskih matičnih knjiga od 1613. do 1817. g., koje se čuvaju u Državnom arhivu u Pazinu.

U idućem radu, *U pozadini izgradnje osječke tvrđe* (161-172) Darko Vitek prikazuje glavne faze izgradnje osječke utvrde, analizira financijsku sliku izgradnje te brojnost njezinih graditelja.

Posljednji članak, *Zagrebački liberalni tisak o preobrazbi hrvatskoga gospodarstva i izgradnji modernoga kapitalističkoga gospodarskog sustava 1848.-1852.* (173-197), djelo je Vlaste Švoger koja analizira zagrebačke listove *Saborske novine*, *Slavenski Jug*, *Südslawische Zeitung* i *Jugoslavenske novine* te gospodarske probleme o kojima su pisali. Njihova shvaćanja uspoređuju se s onima listova *Agrarmer Zeitung* i *Novine dalmatinsko-hèrvatsko-slavonske*.

Kao i u svakom broju, i ovdje je na kraju objavljeno nekoliko ocjena i prikaza, i to pet knjiga, jednog zbornika i jednoga znanstvenog časopisa.

Broj dvadeset i devet donosi deset izvornih znanstvenih radova, jedanaest radova koji sadrže ocjene i prikaze najnovijih historiografskih ostvarenja te izvještaj s međunarodnoga kongresa povijesnih znanosti u Australiji.

Prvi članak djelo je Ivana Basića pod naslovom *Venerabilis presul Iohannes. Historijski Ivan Ravenjanin i začetci crkvene organizacije u Splitu u VII. st.* (7-28). Autor rekonstruira djelovanje Ivana Ravenjanima u onodobnim crkvenim prilikama, oslanjajući se primarno na zapise Tome Arhidakona, ali i na druga epigrafska i diplomatska vrela kao i na materijalne ostatke. Donosi i pregled mišljenja prijašnjih autora o navedenoj problematici te utvrđuje historicitet Ivana Ravenjanina kao obnovitelja tradicije salonitanske Crkve.

Katarina Koprek u radu *Liturgijska tradicija Službe riječi Vazmenog i Duhovskog bdijenja u Misalu MR 70 zagrebačke Metropolitanske knjižnice* (29-40) pokušava utvrditi liturgijske i glazbene odrednice navedenog misala u usporedbi s drugim misalima zagrebačke Metropolitanske knjižnice i ujedno istražiti moguće utjecaje na Misal metodom uspoređivanja organizacije tih bdijenja.

U radu *Kasnosrednjovjekovni Stolac* (41-58) Mladen Ančić istražuje naseobinski kompleks na području današnjeg Stoca, njegova društvena i gospodarska obilježja te vjerske prilike. Istraživanje temelji na suvremenim dubrovačkim spisima i prvom turskom popisu tih krajeva iz sedamdesetih godina 15. st., a iznosi i postavku da je na mjestu Carske džamije u srednjem vijeku postojao kršćanski sakralni objekt.

U idućem članku Marija Mogorović Crljenko analizira *Položaj kćeri u istarskoj obitelji u 15. i 16. st.* (59-78) na temelju istarskih statuta, spisa novigradske kancelarije i bužetskih notarskih knjiga. Posebno promatra pitanja nasljeđivanja, odnosa s roditeljima te braćom i sestrama, skrbništva, dobi udaje te izbora bračnog partnera.

Rad *Auerspergi in njihove povezave s Hrvaško (79-100)*, autora Mihe Preinfalka, povezuje te slovenske plemiće s prilikama u Hrvatskoj u razdoblju od 15. do 19. st. Razmatra njihove ženidbene veze s hrvatskim plemstvom, posjedničke odnose i utjecaj na vojna zbivanja.

Članak *Neki aspekti odnosa ljudi i okoliša na granici habsbuškog i osmanskog imperijalnog sustava u ranome novom vijeku: na primjeru koprivničkog područja u 16. i 17. st. (101-126)* Hrvoje Petrić donosi kao prilog povijesti okoliša. Autor obrađuje odnos ljudi i pogranične rijeke Drave na granici habsburškog i osmanskog imperijalnog sustava u 16. i 17. st., a u žarište problema stavlja pitanje promjena u okolišu, posebno utjecaja čovjeka na njih te njegovu prilagodbu samom okolišu.

Lovorka Čoralić i Ivana Prijatelj Pavičić autorice su članka *Ivan iz Vrane – mletački admiral u Lepantskom boju (1571.) (127-150)*, u kojemu prikazuju ulogu dotičnog mletačkog admirala hrvatskog podrijetla u Lepantskoj bitci na temelju njegove oporuke i oltara koji je dao podići u mletačkoj crkvi S. Giuseppe. Podrobno se, s gledišta povijesne i likovnoumjetničke znanosti, raščlanjuje vrijednost toga Vranina oltara u Mlecima.

U idućem članku, *Usmene predaje o caru Josipu II. (151-166)*, Maja Katušić donosi prikupljene predaje o tom habsburškom vladaru, a potom analizira povijesnu pozadinu motiva zbog kojih su one nastale. U prvi plan postavlja njegove političke reforme, ali i pojedine segmente careva privatnog života. Posebno upozorava na važnost interdisciplinarnog pristupa u istraživanju.

Članak *"Privremena prisutnost" Židova u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji u 17. i 18. st. (167-190)*, autorice Ljiljane Dobrovšak, donosi prve podatke o Židovima na području Hrvatske, Slavonije i Vojne krajine u navedenom razdoblju. Pažnja je usmjerena na najbrojniji sloj, židovske trgovce, a s obzirom na vrijeme provedeno u nekomu mjestu, autorica ih je podijelila na prolazne, povremene i "privremeno prisutne" židovske trgovce.

Prvi dio časopisa posvećen člancima završava radom Irene Benyovsky *Popis javnih zgrada u Trogiru 1789. g. (191-210)*. Rad u cjelini objavljuje navedeni popis s napomenama o objektima i okolnostima u kojima su se izvodile izgradnje i pregradnje, a autorica posebno upozorava na vrijednost dokumenta s obzirom na to da se dio zgrada i fortifikacija nije sačuvao.

U drugom dijelu časopisa Teodora Shek Brnardić donosi izvještaj (213-220) s Dvadesetoga međunarodnoga kongresa povijesnih znanosti održanog u Australiji (*20th International Congress of Historical Sciences, University of New South Wales, Sydney, Australia*), a zatim se objavljuje čitav niz prikaza i recenzija od kojih se sedam odnosi na knjige i četiri na časopise.

Na kraju ovog pregleda možemo još samo zaključiti kako i posljednja dva broja *Povijesnih priloga* donose pregršt tema važnih za hrvatsku historiografiju, a najnovija znanstvena postignuća bit će objavljena u idućim brojevima.

Tonija Vladislavić

Croatica Christiana Periodica, Časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta u Zagrebu, godina XXIX, br. 55 (304 str.) i 56 (286 str.), Zagreb 2005.

U skladu s višegodišnjom praksom, u 29. godištu časopisa *Croatica Christiana Periodica*, u izdanju Instituta za crkvenu povijest Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta u Zagrebu, izašli su 55. i 56. broj. Valja naglasiti da radovi oba broja napuštaju strogo povijesne teme te nude